

RAZGOVOR Dora Ruždjak Podolski, intendantica nedavno završenih Dubrovačkih ljetnih iga

Priznajem samo djela, opipljiva u svojim posljedicama

Festival je i ove godine okupio brojne umjetnike iz Hrvatske i cijelog svijeta koji su u četrdeset sedam dana na sedamnaest scenskih i ambijentalnih lokacija izveli sedamdeset i četiri programa

DUBROVNIK » Gala koncertom održanim 25. kolovoza ispred crkve sv. Vlahu zatvorene su ovogodišnje 73. Dubrovačke ljetne igre. U izvedbama djela Herolda, Gounoda, Donizettija, Dvoraka i Verdija nastupili su Simfonijski orkestar Hrvatske radiotelevizije pod vodstvom maestra Ivana Repušića te operna zvijezda, sopranistica Adela Zaharia i mladi tenor Filip Filipović.

Festival je i ove godine okupio brojne umjetnike iz Hrvatske i cijelog svijeta koji su u četrdeset sedam dana na sedamnaest scenskih i ambijentalnih lokacija izveli sedamdeset i četiri dramska, glazbena, plesna, folklorna, filmska, likovna i druga programa, od toga četrdeset i dva dramska, šesnaest glazbenih, tri plesna, dva folklorna, dvije izložbe te osam ostalih popratnih događanja, primjerice predstavljanja umjetnika, filmske projekcije i tematske večeri. Također, na programu Igara je bilo trinaest izvedbi za djecu te dvanaest besplatnih programa.

Velik dio zasluga za još jedno uspješno izdanje Igara ide intendantici Dori Ruždjak Podolski, umjetnici koja zna kako pomiriti razne aspekte organizatorskog posla.

Koji je vaš ukus u pogledu umjetnosti, koja vam je estetika bliska?

- Zavidim svojoj kćeri koja je trenutačno u Beču pa objavljuje fotke iz Albertine i MUMOK-a. Uzbuduju

me kvalitetne izložbe i kvalitetni postavi, nevažno o kojem se razdoblju i autoru radilo. Volim suvremenu umjetnost i pratim je koliko stignem, nažalost nedovoljno. Imam puno prijatelja arhitekata, pa su me i oni naučili primjećivati svijet zidanih zdanja. Volim otkriti novu knjigu na polici knjižare i prva je preporučiti prijateljima, prije no što to postane opće mjesto. Volim teatar koji je beskompromisan i pametan u svome naumu i provedbi, ma o kojem se stilu i estetici radilo.

Kako gledate na spajanje raznih vidova umjetnosti i stvaranje multimedijjskih, ali i multikulturalnih djela, što je danas gotovo postao imperativ?

- Ne mogu se složiti s vama da je to danas imperativ. Zapravo, danas se sve više vraćamo na »izvorne postavke« zadanog medija. Kazalište se sve više okreće jednostavnosti i esencijalnosti mimezisa, gotovo ne rabeći ni scenografiju ni kostime u klasičnom smislu riječi, glazba se vraća virtuoзитetu uživo ma o kojem se žanru radilo, arhitektura naginje prirodnim i ekološkim rješenjima. Svakako, razni vidovi umjetnosti jedni od drugih uče i nadahnjuju se, tako je to »od stoljeća sedmog«. Inače, uvijek sam za dobru multimediju, ali činjenica jest da je nema baš puno. Pretpostavljam da je razlog tome konzumeristička brzina

kako u kreaciji, tako i u recepciji.

Slazete li se s izjavom Louise Bourgeois da je »umjetnost garancija zdravog razuma«?

- Apsolutno. Kad netko poput čuvene umjetnice doživi devedeset i osam godina, svakako mora tražiti zdrav razum u svemu, pa i u umjetnosti. No, ne bih rekla da je jedino umjetnost garancija zdravog razuma. Bilo bi to posve nepošteno. A što je sa znanošću, medicinom, vinogradarstvom, sportom, dalje da ne nabrajam?

Prepućavanje kulturom

Što vas veseli, a što tišti u vezi s ovogodišnjim DLJI-om?

- U samoj završnici festivala gledala sam dokumentarni film o najdugovječnijoj predstavi Igara, a to je »Aretej« Miroslava Krleže u režiji Georgija Para. Film autorice Lade Džidić premijerno je, naime, prikazan na Igrama... U njemu mnogi velikani hrvatskog glumišta govore o prošlim vremenima s iskonskom nostalgijom. Ivica Boban tako spominje kako je Dubrovnik sedamdesetih godina bio stjecište svih umjetnika, bavili se oni glazbom, likovnošću, književnošću, i naravno, kazalištem. Da si, prolazeći Stradunom, mogao voditi najzanimljivije razgovore srećući te umjetnike. I svi zaključuju da toga više nema. A zašto nema? Nitko nije kriv tome

U Dubrovniku je teško izbalansirati program da bi udovoljio svima

ROZA ZAVINI MOZARA

Na Dubrovačkim ljetnim igrama

MARIKO ERCEGOVIC

- naprosto, svijet se potpuno promijenio. Stoga, nisam neka poklonica pasatizma. Naprosto, pokušavam raditi svoj posao najbolje što znam i umijem, bez fige u džepu. Prepoznaje li se to, više mi nije ni važno. No, važna mi je činjenica da su 73. Dubrovačke ljetne igre uspjele, dramski program bio je u potpunosti rasprodan, u glazbenom smo imali niz kvalitetnih koncerata i nekoliko izuzetnih svjetski relevantnih umjetnika, kreirali smo niz programa za razvoj publike, uspješno odolijevali vremenskim neprikladima i tehničkim poteškoćama, otrpjeli niz neutemeljenih i malicioznih kritika iz lokalnih glasila, s veseljem osluškivali glasove naše publike koja se srećom nije umorila od života, i više manje odradili posao decentno i profesionalno. Ne možemo se stoga žaliti.

Kako za DLJI ostvariti ravnotežu ili kompromis, primjerice u osmišljavanju programa namijenjenog građanima Dubrovnika ili turistima?

- Pitanje je izvršno, uistinu je teško izbalansirati program da bi udovoljio svima. Dubrovačke ljetne igre, naš najstariji nacionalni festival, star čak sedamdeset i tri godine, tom imperativu raznovrsnosti odolijevaju prilično uspješno. I toj mijeni o kojoj sam već ranije govorila. Valja imati na umu da su Igre svojedobno, prije raspada Jugoslavije, bile festivalom koji je bio svojevrsna tampon zona između Zapada i Istoka.

Ira i umjetnica koja zna kako pomiriti razne aspekte organizatorskog posla

Osobno imam tu sreću da mogu djelovati potpuno politički neovisno. Kad ne bi bilo tako, već bih se odavno povukla s Igara - Dora Ruždjak Podolski

“Ne priznajem aktivizam na društvenim mrežama, priznajem samo djela, opipljiva u svojim posljedicama. Radilo se o malom ili velikom manevru. Nisu svi stvoreni da djeluju na širem planu, niti se često ukazuje prilika za to. Ali kad se ukaže, brate, poduzmi nešto. Velika je isto tako zamka što svi misle da moraju djelovati glasno i vidljivo. A život uopće nije tako koncipiran. Vjerujem da smo svi ulančani i jedna ispravna akcija potiče drugu, jedan ispravan stav drugi, jedna ispravna misao sljedeću. Tajna je u osluškivanju života

tada funkcioniraju stvari. Pritom ne priznajem aktivizam na društvenim mrežama, priznajem samo djela, opipljiva u svojim posljedicama. Radilo se o malom ili velikom manevru. Nisu svi stvoreni da djeluju na širem planu, niti se često ukazuje prilika za to. Ali kad se ukaže, brate, poduzmi nešto. Velika je isto tako zamka što svi misle da moraju djelovati glasno i vidljivo. A život uopće nije tako koncipiran. Vjerujem da smo svi ulančani i jedna ispravna akcija potiče drugu, jedan ispravan stav drugi, jedna ispravna misao sljedeću. Tajna je u osluškivanju života. Ali izriekom tvrdim da su umjetnici i znanstvenici rođeni da budu umjetnici i znanstvenici. Ni manje ni više od toga. Umijeće je i držati se svojih darova i svoga puta.

Kako ostvariti ravnotežu između predstavljanja već afirmiranih umjetnika i onih koji bi to tek, možda, mogli postati, za koje mislite da biste jednom mogli reći da su nastupili na DLJI-u dok još nisu bili slavni?

- Taj balans je već odavno zacrtan u Igrama. Evo nekoliko primjera: svake godine na Igrama nastupaju mladi umjetnici, mahom još i studenti na umjetničkim akademijama. Neka od imena koja su nastupila u »Ljubovnicima«, »Čudesnoj šumi« i »Krvavoj svadbi« zasigurno će postati zvijezde glumišta na ovim prostorima. Pa evo, Tihana Lazović je svojedobno debitirala na otvaranju Igara. Nisam proročica, ali čini mi se da bi nastup mladoga tenora Filipa Filipovića na ovogodišnjem završnom koncertu mogao u budućnosti imati boju svjetske slave. S druge strane, pak, Jadranka Đokić obilježila je ovogodišnje Igre, nastupivši u čak tri projekta, za što je dobila i nagradu Orlando. Dramska umjetnica bez premca, skromna, jednostavna i naprosto radišna.

Koliko ima programa za djecu i s djecom - može li DLJI odigrati i ulogu u pedagoškom smislu, jer poslije će neki od njih možda biti umjetnici, a svi će svakako biti educirana publika?

- Ne mogu uopće iskazati zadovoljstvo što nas već petu godinu za redom kao donator prati Zaklada Caboga Stiftung. Zahvaljujući vizionarskoj potpori kreiramo programe za razvoj publike, s fokusom na onu najmlađu koja će jednoga dana biti jezgrom festivalske publike. Ovogodišnji uspjeh šarmantne »Čudesne šume« na Lovrjencu samo je jedan od pokazatelja kako taj posao, zajedno sa Zakladom, radimo odgovorno i savjesno. A dodala bih, i s velikim veseljem.

Davor HRVOJ

To je bila kulturna reprezentativna točka hladnoga rata. I Amerikanci i Rusi nadmetali su se koga će poslati u Dubrovnik, te ste tako s jedne strane imali Dukea Ellingtona i Martu Graham, bisere propulzivne zapadne umjetnosti, a s druge Rostropoviča kao zaštitni znak vrsne ruske glazbene tradicije. Danas to više nije moguće – nikoga ne zanima prepucavanje kulturom. Radije se prijete čitavom čovječanstvu pritiskom na jedno dugme, nakon čega nas neće biti. S druge strane, sve je tržišno orijentirano kao da će materija živjeti vječno. A usred svih ovih mojih lamentacija, činjenica je da je format festivala ostao nepromijenjen već sedamdeset i tri godine, što bi značilo da se očekuje red kazališta, red glazbe, red plesa i red folklor, zgusnutih u četrdeset i sedam intenzivnih mediteranskih dana. Na kraju ovako govore brojke – sve četrdeset i dvije kazališne izvedbe, i premijerni naslovi i reprize i gostovanja, bili su potpuno rasprodani, što je svojevrstni rekord u mome petogodišnjem mandatu. Ti programi ponajviše zanimaju domaću publiku, prvenstveno Dubrovčane. Glazbeni programi, kao i folklor, poprilično zanimaju goste. Tako da za prvu razinu programacije to uvijek imamo na umu.

Stradivari i otvoreno nebo

Kako ostvariti ravnotežu između elitnih, ziheraških programa, za koje je zagarantiran dolazak publike, i onih širem krugu publike manje poznatih, ali s iznimnom umjetničkom vrijednošću?

- Evo nas na drugoj razini programacije! S obzirom da smo Saša Božić,

Tomislav Fačini i ja prvenstveno umjetnici, bila bih sklona tvrditi da umijemo riskirati. Kao tim, međusobno se i potičemo na to. Saša Božić već niz godina »remeti« uvriježene kanone očekivanog dubrovačkog repertoara. A ove je godine Fačini priredio koncert s Dubrovačkim simfonijskim orkestrom na kojemu su bila djela samo hrvatskih suvremenih skladatelja. Donedavno to je bilo nezamislivo, jer ako posjetitelj ne vidi Mozartovo ime na plakatu, teško da će se odlučiti za dolazak na koncert. Međutim, ovaj događaj je bio pravim biserom, pokazao je da se imamo čime dičiti na mapi svjetskog glazbenog stvaralaštva i, što je produkcijski veoma važno, bio je

iznimno dobro posjećen. Također, Roman Simović je izveo šest sonata Eugenea Ysayea pisanih za solo violinu. E, to je uistinu ekskluzivan program jer u Dvoru nemate ništa drugo doli umjetnika na Stradivariju i otvorenog neba. Može li se poželjeti ljepše? Doduše, za takvu vrstu recepcije uistinu je potreban kontekst i predznanje. Meni je osobno bilo vrijedno upoznati se s djelom belgijskog virtuozna koji je inače bio suvremenik i oponent našega Franje Krežme. Tijekom koncerta čitavo sam vrijeme razmišljala što bi bilo da je Krežma poživio - umro je, naime, s osamnaest godina - i bi li i njegove skladbe danas bile izvodene na svjetskim pozornicama.

Ovogodišnji dobitnici nagrade Orlando

Sud nagrade Orlando za dramu jednoglasno je odlučio dodijeliti nagradu Orlando za najbolje umjetničko ostvarenje u dramskom programu Jadranki Đokić, za ulogu Majke, u predstavi »Krvava svadba« Federica Garcije Lorce, premijerno prikazanoj 17. kolovoza na Lokrumu, u režiji Franke Perko- vić-Gamulin te izvedbi Festivalskog dramskog ansambla.

Ocjenivački sud za dramu ove je godine odlučio obnoviti jedan do- bar, i neko vrijeme zaboravljen običaj pohvaljivanja zapaženih uloga, osim laureata. Posebnu je pohvalu za ulogu Datura Prokupia primio mladi glumac Marin Klišmanić u predstavi »Ljubovnici« anonimnog

autora iz 17. stoljeća, u režiji Aleksandra Švabića i izvedbi Festival- skog dramskog ansambla. Nagradu Orlando za najbolje umjetničko ostvarenje u glazbenom programu 73. Dubrovačkih ljetnih igara dobio je mladi dirigent Dawid Runtz zbog stilski savršenog, a umjetnički snažnog dojma, koji je ostavio kako na ocjenivački sud, tako i na cjelokupno slušatelj- stvo, na koncertu održanom 18. kolovoza u Kneževom dvoru. Odlukom Vijeća Nagrade Orlando, a na prijedlog intendance Igara Dore Ruždjak Podolski, Grand prix Orlando dodijeljen je Nevi Rošić koja neprijeporno pripada velikim damama hrvatskoga glumišta.

Kako ostvariti ravnotežu ili kompromis između politike i umjetnosti?

- Treća razina. Osobno imam tu sreću da mogu djelovati potpuno politički neovisno. Kad ne bi bilo tako, već bih se odavno povukla s Igara. Ali dakako, kao zoon politikon već prvi svjesni udah novog dana koji je preda mnoom obilježen je odabi- rima, i to ne samo onim osobnim, već i društvenim.

Shvaćaju li političari koliko DLJI pridonosi ekonomskom prosperitetu i koliko na osnovi toga ulažu, razmišljaju li da treba još više ulagati da bi iz toga izvukli profit?

- Većina shvaća. Neki se »naslika- vaju« reda radi, zakukuljeni na valu srednje struje. Svakako računamo na uvriježenu potporu Ministar- stva kulture i medija, kao i Grada Dubrovnika. Obje institucije shva- ćaju značaj Igara i time omogućuju normalno poslovanje.

Umjetnica bez premca

Smatrate li da bi znanstvenici i umjetnici, kao potvrđeni vizionari, mogli zamijeniti političare na ključnim funkcijama i preuzeti odgovornost za razvoj države, za donošenje ključnih odluka u svim sferama društva?

- S obzirom na prethodno spome- nutu Aristotelovu tezu kako smo svi mi »zoon politikon«, a koja predmni- jeva kako država postoji u svakom pojedincu, no ne postoji samo na metafizičkoj razini, već i u prirod- nome stanju, grunfovski rečeno, odgovornost svakog pojedinca, a ne samo umjetnika i znanstvenika, jest da – preuzme odgovornost. Zvuči la- konski i paušalno, ali uistinu, jedino